

Огледи о историографији

Од кључне важности су и Игерсови чланци о односу национализма и историографије јер се они нераздвојно испреплићу не само у 19. и 20. већ и 21. веку, не престајући до данас да губе на актуелности

СТУДИЈЕ

Бранимир Јанковић

Историографији и теорији историје и даље насушно недостају аналитички чланци који би се важним специфичним проблемима историографије бавили знатно детаљније. Објављивањем књиге историографских огледа једног од најважнијих светских специјалиста за историју историографије и теорију историје Георга Г. Игерса *Од историјизма до постмодернизма* (Академска књига 2019), коју је приредио и превео Михаел Антоловић, коначно је попуњена празнина која је владала у овој области. Један од разлога за потребу аналитичких чланака о појединим темама јесте тај што су дела која су преведена на језике бивше Југославије неретко добрим делом писана за северноамеричку и западноевропску читалачку публику, не узимајући у обзир средњоевропске, источноевропске и југоисточноевропске историографије. Зналачким одабиром изабраних Игерсових историографских огледа *Од историјизма до постмодернизма* Михаел Антоловић издвојио је оне његове чланке који су структурно значајни за српску, као и босанскохерцеговачку, хрватску и друге историографије из суседства и регије у целини. Штавише, они су за нас посебно актуелни.

Наиме, изабрани су чланци који се критички осврћу на доминантна обележја традиционалне историографије – која не показује већи интерес за теорију и методологију историје и која је недовољно проблемска – чији континуитети у домаћим историографијама и даље превладавају. Но, с обзиром на то да у поменутих историографијама ипак постоји одређена рецепција полемичких дискусија о постмодерној критици историје као дисциплине и њеног идеала објективности, доносе се они чланци у којима Игерс синтетизује проблематику и заговара – упркос оправданим критикама неосвешћеног култа објективности – задржавање поверења у рационалност историје као дисциплине, могућност досезања историјске истине и важност коју би она требало да има у нашим друштвима, те с тиме повезано поуздање у просветитељске вредности. То је тематика чије је значење, дакако, шире од саме историографије јер има битне друштвене импликације. Након модерних и постмодерних критика просветитељског пројекта многи држе да актуелни глобални изазови с почетка 21. века потврђују, упркос свему, незаобилазну важност просветитељских вредносних темеља. Довољно је при томе споменути противпросветитељске гласове широм света, али и постчињеничну (*post-truth*) јавну атмосферу пуну лажних вести.

Исто тако, за историографије из средње, источне и југоисточне Европе Игерсово упућено преиспитивање марксистички оријентисане историографије нуди релевантан ослонац за предузимање сличног преиспитивања наших матичних историографија и друштвених наука. Марксизам није био само идеологија у

историографији и политичка (зло)употреба историје, него је дао и незанемарљив допринос методолошком развоју историјске науке преко социјалне и економске историје, историје одоздо, али и нове културне историје. За наше су историографије од кључне важности и Игерсови чланци о односу национализма и историографије јер се они нераздвојно испреплићу не само у 19. и 20. већ и 21. веку, не престајући, штавише, до данас да губе на актуелности. Но, на супрот привилеговане позиције коју евидентно има, национализам у историографији и стављање историографије и наставе историје у службу националног идентитета недовољно се критички пропитује.

Георг Г. Игерс, *Од историјизма до постмодернизма* – изабрани историографски огледи, приредио, превео с енглеског и немачког језика Михаел Антоловић, Академска књига, Нови Сад 2019.

злоупотреба историје”, „одговорности историчара” и „колективног сећања” вишеструко су корисни алати за сличне анализе и боље разумевање властитих историографских и друштвених ситуација.

Међутим, избор Игерсових огледа не одликава само доминантна обележја и прекупације наших домаћих историјских поља, него говори и о новостима у савременој светској историографији према којима бисмо, у сваком случају, требало знатно више да се усмеравамо. То се понајпре односи на транснационалну и глобалну историју као у последње време врло раширена настојања да појединачне историографије – у никад глобализованијем свету – што више превазиђу уске националне окви-

ре. У досадашњим историографским преводима тај пропулзивни нагласак савремене историографије није био опсежније заступљен, што даје додатну вредност изабраним огледима. Особита вредност је и у томе што су многи преведени Игерсови чланци посве рецентни (претежно из двехиљадитих година), а поједини текстови уопште нису претходно објављивани. Премда Игерсове огледи одликује аналитичност, они су увек писани приступачно, дакле не само за историчаре него и за остале стручне читаоце и ширу публику. Осим тога, нарочито је подстицајно што осим тематике историје историографије и теорије историје изабрани огледи оцртавају још један важан Игерсов интерес – интелектуалну историју. Због тога се о историографији не говори само као о делу уже стручне проблематике него и као делу много шире интелектуалне историје. Осим тога, аутор заиста сугестивно пише и о властитој интелектуалној биографији.

Придодамо ли томе посебно писани Игерсов предговор, његову библиографију и библиографију, исцрпни поговор стручњака за историју историографије и теорију историје Михаела Антоловића, те његов неспоран квалитет превода упућеног у стручне нијансе историјске науке, очито је да ова изузетно садржајна књига представља – и то у ширим оквирима – важно референтно место за поуздано упознавање међународно значајног историчара Георга Г. Игерса и његовог глобално заиста утицајног опуса. Осим тога, изабрани Игерсови огледи нужно увек придоносе унапређивању власти теоријске и историографске културе и ауторефлексије у целини, те постављају многа локална и глобално незаобилазна научна и друштвена питања. У чему су наши проблеми с историјом, зашто друштва употребљавају историју и сећања, те како историографија и историчари треба да се поставе према томе – само су нека од оних најактуелнијих.

